

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY IV. NUM. LVIII - FEBRER XVI - MCMXVIII

Número solt, 20 cts.

SUMARI

La dignitat periodística, per JOAN ESTELRICH.—Elogi de la política, per R. RUCABADO.—Informacions de LA REVISTA: Enquesta universitària, J. AGELL I AGELL.—Qüestions de llenguatge: «Oi més», per J. RUYRA.—Lletres: Gramàtica catalana, de P. Fabra, per P. BARNILS. Piano infantil, de Narcisa Freixas, per EMILI VALLÉS.—Lletres a una amiga estrangera, per J. FARRAN I MAYORAL.—Arts plàstiques: XI.^a exposició de «Les arts i els artistes», per EDUARD M. PUIG.—Dietari espiritual.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS
BARCELONA

SUMARI DEL NÚMERO LVII

Més de l'alcalde imaginari, per R. RUCABADO.—Els partits polítics, per JOSEP MARTÍ I SABAT.—La Filosofia de B. Croce: Filosofia de la Pràctica. Econòmica i Ètica, per J. FARRAN I MAYORAL.—Lírica catalana: Després de mi, la indiferència. Els vents. Novament els vents. El clam honest, per J. MILLAS-RAURELL.—Eudald Duràn, per FERRAN SOLDEVILA.—Lletres: Llibre de les corones, de Llorenç Ribé, Pvre., per J.-M. JUNOY.—Arts plàstiques: Els deixebles d'En Gaudí, Francisco Berenguer, per JOSEP F. RAFOLS. Exposicions: Teresa Romero, per CARLES JUÑER. Iturrino, Pintura sueca, Pintura mallorquina, per EDUARD M. PUIG.—Dietari espiritual.

PUBLICACIONS DE LA REVISTA.

Administració: CORTS CATALANES, 613, baixos - - BARCELONA

LLIBRES APAREGUTS :

RAMON RUCABADO
Els editors i la llibertat de l'art
JOSEP ARAGAY
La pintura catalana contemporània. La seva herència i el seu llegat
CLEMENTINA ARDERIU
Cançons i el·legies
JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ
L'infantament meravellós de Schahrazada
MIQUEL POAL AREGALL
Mots plaents i desplaents
ANTONI ROVIRA I VIRGILI
El Nacionalisme
JOAQUIM FOLCH I TORRES
Meditacions sobre l'arquitectura
JOAN SACS
La moderna pintura francesa fins al cubisme
ALEXANDRE PLANA i altres
L'obra d'Isidre Nonell
MIQUEL FERRÀ
Cançó d'ahir
LL. NICOLAU D'OLWER
Literatura catalana. Perspectiva general
ENRIC JARDÍ
Les doctrines de Georges Sorel
J. M. LÓPEZ-PICÓ
Moralitats i pretextos
J. FARRAN I MAYORAL
La renovació del Teatre
E. DURAN REYNALS
Quatre Històries

EN PREMSA :

JOSEP M. DE SAGARRA
Cançons d'Abril i de Novembre
PAUL CLAUDEL
La creixença del temple
Trad. i Pref. de Joaquim Folguera
JOSEP CARNER
Les planetes del verdum
Hi han en preparació obres de Enric Prat de la Riba, Francesc Pujols, Eugeni d'Ors, Joaquim Folguera, Joan Alcover, Alexandre Plana, Carles Riba, Ferran Soldevila, etc.

Col·lecció de lírics mundials

Venus i Adonis

de W. SHAKESPEARE

Trad. de M. Morera i Galícia
Prefaci de Josep Carner
(SEGONA EDICIÓ EN PREMSA)

EN PREPARACIÓ :

GEORGIQUES CRISTIANES
de FRANCIS JAMMES
Trad. de Maria A. Salvà
Prefaci de Josep M. de Sagarra
POESIES de RICARD DEHMEL
Trad. de Josep Lleonart
Prefaci de Manuel de Montoliu
CANTIC DELS CANTICS
I EL LLIBRE DE RUTH
Trad. de Carles Riba
HIMNES SACRES de MANZONI
Trad. de Llorenç Riber
EL·LEGIES de ANDRÉ CHÉNIER
Trad. de Joan Arús

Hi han ademés en preparació traduccions de l'Antologia grega, de Pindar, de Miquel Angel, de Ronsard, de Coleridge, de Tennysson, de Goethe, de Shelley, de Keats, de Prudenci, d'Horaci, de Pascoli, de Baudelaire, de Claudel, de Teixeira de Pascoaes, etc.

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY IV. — N.º LVIII — FEBRER 16 · 1918

LA DIGNITAT PERIODISTICA

Xenius ens aconsella el menjar a l'anglesa, que sembla que no mengen. Nosaltres també hi demanaríem el periodisme, a l'anglesa.

Quasi tots els nostres problemes interns, de caràcter públic i social, són, a fi de comptes, problemes de dignitat. Dignificació de la vida política, de l'escola, dels bells oficis, de tota activitat i de tota disciplina. Mes, allà on cal la dignificació, per damunt de tot, és en el periodisme.

Amb paraules, mig agres, mig iròniques, se'n queixava un dia un col·laborador de LA REVISTA, En Santiago Vinardell. El periodisme és un ofici menor, és una art d'inferioritat; només s'hi apleguen les escurrialles inútils de la literatura; només s'hi acullen els impotents furiosos, els fracassats escèptics, els diletants de tots els diletantismes i els incompetents.

I nosaltres voldríem, ben altrament, no haver-nos d'averkonyir si qualche dia una persona ens aplica el qualificatiu de periodistes. Perquè avui, no cal repetir-ho, qui estima la dignitat de sa ploma, no accepta aquell nom pitjoratiu; i si ho fem així, no és certament perquè, per ella mateixa, trobem indigne la condició periodística, sinó perquè, *avui i aquí*, aquesta condició té socialment un caràcter migrat i «indésirable».

Quan se llevarà de sobre aquest caràcter de genre inferior? Quan el periodisme passi,

a través de l'esforç disciplinari, de la categoria ínfima de *recurs* a la categoria superior de *professió «respectable»*, que diuen els anglesos.

I com s'aconseguirà aqueixa puja de valor i de categoria? Senzillament; com s'aconsegueixen totes les obres de dignificació social, professional o artística. Substituint l'improvització aturdida i romàntica, per la suficiència reposada i seriosa; que el periodista, abans d'entrar a la sala de redacció, passés per l'escola i per l'Universitat; que aprofundís les qüestions tècniques, en comptes de romandre-hi sempre al marge; que estudiés—i diem estudi tot pensant en la dolor i la dificultat que l'acompanyen—els models millors, en comptes d'abandonar-se a la vulgar facilitat inexpressiva; que no creiés superflu, per a professar son ofici, la coneixença de les llengües vivents, del dret, de l'economia política, de l'història i *àdhuc* de la geografia.

Així els termes restarien invertits. Si avui ço menyspreuable de la literatura acaba per anar al periodisme, allavors el periodisme vindria a ésser com una fàbrica de noves personalitats, com un començament de carrera, una escola d'estil i depuració. I no vindria de nou a ningú que un reporter de tribunals esdevingués un Dickens; perquè molts trobarien en l'anàlisi precís, en el resum sintètic que fessin d'un discurs, d'un

article notable, la revelació insospitada d'unes o altres condicions d'esperit, d'unes o altres modalitats i preferències.

Aleshores el periodisme es presentaria com a gènere literari cotitzable. Ja no seria una cosa sense color; ja no es podria dir que l'estil del nostre periodista és no tenir-ne. El qui verament sentís la passió i multiformitat

del periodisme, trobaria directament son estil, que seria sens dubte vivent i gràfic, com el de Forbes, com correspon a l'inquietud espiritual d'un hom que endevina en cada fet i en cada cosa un motiu d'interès i activitat.

JOAN ESTELRICH

ELOGI DE LA POLITICA

Considerem el gran plaer del poble quan es troba aplegat esperant al Polític que el convoca per a ensenyar-li nua, sintètica, i hermosa i poderosa la Veritat del moment. Tothom la porta dins, la veritat, però destriada i desarticulada: Nocions de fets, vesllums de judicis, anticipacions de valoracions, temorenques o temeràries. Judicis, sospites, intuïcions, fragments i troços de veritat. El Polític s'hi assenta davant del Poble assentat. Ell parla, i va estirant de dintre el cap nostre els elements de la veritat; elimina, selecciona, organisa, articula, dóna valor i moviment intensifica, proporciona, modera, limita i mostra, en fi, descoberta acabada i harmònica i ja en gestació de la victòria, la forta Veritat Política, que ens fa forts a nosaltres. I saltem d'entusiasme, enamorats de la veritat que teníem a dins, que endevinàvem i que no sabíem veure d'una peça en una forma, i esclaten nostres mans i nostres cors, i aplaudint al Polític ens aplaudim també a nosaltres mateixos. Som tants a tants, si així es mira el Polític, i cada un de nosaltres, els del Poble. Ens ve la força d'ell, qui ens dón la fórmula —la fórmula: l'arma que hom llença per a que fereixi al mig del cor i de rebot ens torni arrocegant-nos la voluntat esquerpa. Em ve la força d'ell, qui em dón la Fórmula. Li ve la força de mi, que li dón la Confiança. Amb amor i temença el mirem; amb amor i temença ell ens mira i ens parla. Car l'eficàcia de sa paraula, es efecte de la virtut del poble iniciat que l'aprova, i que regoneix la veritat com a filla llegítima seva.

Si, el Poble és responsable.
I la energia del poble li ve de veure clara la veritat.
I al Polític el domini li ve
de percébrer amb ull com de Poeta
l'integritat i l'harmonia de la veritat
i de definir-la amb paraula com de Poeta
en llisquívola fórmula.
Nostra potència ens ve del dó
de veure clara la veritat
i de servir amb obediència el signe de la veritat.
La potència del poble i l'art del Polític
son dons que Déu ha dat a grat escient.
Lloat sia el Senyor en el Poble.
Lloat sia el Senyor en el Polític.
El Polític personifica i fa activa
la facultat política de cadascú de nosaltres:
quan ell pensa, és son pensament
el pensament real del Poble.
Quan ell parla, sia allà ont sia, lluny de la terra,
parla realment el Poble.
Car és el Poble qui l'ha fet, qui l'ha aixecat
en veient que era ell l'ungit, ell qui tenia l'art
de veure i fer veure,
i organitzar la veritat,
i per tant, de descobrir els camins
i de guiar-nos pels camins.
Però la mútua confiança ha d'esser
contrastada a cada moment.
Ell no té pas força, si no li confirma el Poble
a cada moment.
Misteriosa reciprocitat
irreductible com un maridatge.
Jo soc poble, i sent amb voluptat
el goig d'esser ciutadà d'últim rengle;
percebeixo la força que flueix de mi,
del meu consentiment, del meu lliure consentiment
sense el qual el Polític té un grau menys de valor,
i la Pàtria un grau menys de fortitud.
El Poble i el Polític sentats davant l'un de l'altre.
Units pel consentiment i pel mandat.
Això és la societat que es forma; la nova
societat civil.
Aquesta fórmula ens uneix:
Volem obeir a vós
pel mellor ordre de la Ciutat.
Presenciem, participem,
del Consentiment
que és el Funament
de la comunitat nova
de la Pàtria i l'Estat ideal
que sorgiran damunt i a desgrat
de les velles armadures.
Ell a son lloc, el gran comanador.
Nosaltres a nostre lloc, els grans obeïdors.
Tan grans en obeir.
Com ell en manar.
Car som nosaltres que hem reconegut
que ell es l'habil, el destre,

i l'hem proclamat
dant-li Autoritat
per damunt de la nostra voluntat.
I el consentiment ens raja dels dintres
del intern misteri
—altre irreductible misteri—
de la nostra fe.
I ens dona ample confiança
i ferma seguretat
sentir a dintre nostre com s'organisa
tot el mellor de dins de cadascú,
com se revifa tota excelència de dins nostre
al voltant de l'ordre ideal
que volem que triomfi
a la Ciutat, a la Terra, mitjançant
l'esforç de tots i l'art i ciència del Polític.
Estem segurs. Avant. Avant. Amb la Paraula.
Amb la santa Paraula que es nostra arma.
Per tota aquella gent qui més que cap altre gent.
sabrà entendre la Paraula del Polític.
Per la gent qui parla com nosaltres
i pensa per tant tal com nosaltres
i té nostre aire
i coneix com a seus els colors
que planen damunt de l'assemblea sobre els caps
del Polític i del Poble:
or i vermell or i vermell or i vermell
or i vermell i or.
Prediquem la guerra santa.
La guerra sense sang, la guerra propiament civil.
La guerra per la paraula: l'eina més terrible i mes nova
que sempre surt amb sorpreses i jocs imprevistos
Hi ha quelcom més dur i cremant que el ferre i el foc: el pensament.
Ell guanya les batalles.
Car si esclata la magrana d'acer i em tritura
no el metall esmicola ma carn:
ai, els càlculs d'enginyers les equacions, les fórmules
matemàtiques, els números, ai, l'abstracte
és el que m'ha punyit; ai, el pensament de l'enemic
és la força que em tomba.
Sapiguem, doncs, manipular la Paraula amb tal art i raó,
que superi la guerra i faci inútils
la física i la química.
Convèncer, persuadir: noble guerrejar
Cantem jaculatòries:
Fereixi nostre verb el cor dels enemics.
I rendeixi's a nosaltres la voluntat d'ells.
Noble art de la Política.
Ordenació
segons raó i natura
de la Comunitat.
I plasmació de la república
segons nostra faisó. Tasca d'albir i de joc.
Ajudar un xic
a bastir en la terra sòlida la utopia. Feina gloriosa
on cadascú té son lloc.
i cadascú té sa transcendència.
Malparlen de la Política talment com malparlen

de realitats més sagrades encara.
Qui no veu que es la ciència i l'escola i el foment i la pràctica,
i l'útil aplicació
de la devoció a la Pàtria?
Caire essencial de la moral humana.
Lluita permanent pel bon regent de la Ciutat
i de les ciutats totes plenes d'homes iguals
en llengua i en seny i en amor i en frisanças.
Contra la Política i el Polític
el sofisme, l'escepticisme
tota la lògica perversa de la malfiança,
els instints roquerols i selvàtics
adversos a tota societat
rebecs a l'harmonia que és Mur de la Ciutat
dels qui entenen la vida pública
com un acampament
de diverses tribus nòmades
i la ciutat com una juxtaposició talment
com d'especies diverses que s'abeuren
a l'hora baixa en un mateix róc.
Els mètodes mentals que son els clàssics
dels Cismes i de les Heretgies;
total raritat de fe.
Es nat l'infant just al moment de veure-li la cara
eixint del maternal gresol.
Aixís es certa i nada nostra nova pàtria
quan després dels bots de vida certa i veritable
li hem vist la cara a la llum
hem vist sa fesomia i sabem com és, i a que s'assembla,
i és viva i viadora i proporcionada a nosaltres
i respirant ja pel seu compte.
I això, aquesta frissança, l'hem sentida els iniciats
que erem en aquell punt a dins la cambra.
L'hem sentida en l'assamblea
del Poble i el Polític
el dia del Senyor vuit de Novembre
de l'any del Senyor mil noucents amb disset
en la hora del Senyor tres quarts de dotze de la nit.
Tal com al naixer nostre primer infant era la frissança aquella,
i això va ésser al punt d'ésser dita davant del poble
aquella paraula ungida
que uneix el present amb el passat i amb el futur
i ens lliga amb els avis i els besavis i amb nostres fills i néts.
I això deia la veu: Rectifiquem
la política dels reis—dels antics reis, que s'estremiren a la tumba—
i fem l'imperi d'Ibèria—i s'estremiren
els vivents qui estaven alerta, car s'adonaren
de que la nau ja brandava i caminava tota sola feia dies
i que el timó era a la nostra destra
i que allà on volíem anar, no sols aniríem
sinó que ja hi anàvem feia temps amb agulla ficsa
O, plenitut. Una glòria interna, segura, ens ompla com aigua que munta
— en dono fe i en faig per ma consciència
un sagrat jurament—
com al moment de veure neixer el nostre primer infant
i de rebre el present exprés i personal
de la voluntat divina.
Ja no més costa amunt; som dalt de la carena

i el pur horitzó s'amplifica contenint terres
i mars com un mapa.
Devallem a posseir-les. Nostre ull és ja amo dels camins.
Llars o curts, planers o aspres, però sempre drets i coneguts.
Altres victòries ens esperen, però cap decissiva com aquesta.
Hem fet el tom.
Avall, avall; a la terra de la prometença.
que es darà a nostre esforç.
Guieu-nos des de l'esfera invisible
des d'on, sens dubte assentat tal com a vostra
Presidencial cadira,
influiu, alat i sùbtil, en el dins de nosaltres i d'ells.
O, Cap invisible de nostra Política. O sobirà de la terra.
O arrel de la nova dinastia. O Rei Enric
Primer de Catalunya.
Que sentim vostre buf al davant de la host. Que el vostre alè
pur i poderós guanyi per nosaltres
el cor dels qui ens miren amb recança.
Estobeu la terra per a la llevar;
feu ploure damunt les àrides Espanyes
la pluja de la fe.
Penetreu les seves ànimes
escalfeu els indiferents: decanteu els indecisos
reveleu's als escèptics: amansiu els toçuts.
¿Què hi ha impossible ara a vostra mà
que governa en el regne de les intencions?
Siguen ara més que mai la Providència nostra
nostre Ministre davant el Senyor dels Pobles.
Però feu-nos, sobre tot, dignes del vostre ideal.
Estobeu els nostres cors.
Deu-nos vostra paciència, vostra tenacitat.
vostra comprensió, vostra moderació,
vostra energia concentrada
que administrava els esforços
amb ritme i precisió infalible
i vostra articulada intransigència.
Deu-nos la vostra Fe.
Que siem purs de paraula i rectes d'intenció i clars de consciència.
Que el nostre poble sigui tal com vos i tal com
els alts barons que ens ensenyaren de viure i de morir.
Sigui la flor pacífica dels pobles de la terra.
Que la guerra sigui en nosaltres superada per l'eficàcia
de la Paraula irresistible.
Jardí de pau, horta de l'espèrit.
Sembreu consciència de ciutat.
I susciteu entre nosaltres el Cap de la Ciutat: l'Alcalde Imaginari.
Que sigui nostre imperialisme
el pràctic apostolat de la triomfanta
vida i moral civil.
Que sigui la significació nostra
el savi exemple de l'administració
de l'or de la paraula i de l'ironia del silenci.
Sigui la nostra glòria distintiva
ço que val més que Inteligència, el Seny,
ço que val més que Ciència, Discreció.
Que no ens ubriagui el treball egoista
i en mig de l'afany i el daler siguem a tot-hora
tranquils espectadors de l'Eternitat.

Que sapiguem córrer sens vessar el vas d'aigua:
la pau interior de cadascú.
I aquest sigui el fi i la utilitat humana
de la Llibertat de nostra pàtria:
que hi pugui viure cadascú la seva edat d'or.
Així els fills del poble que els estranys que s'hi arrecerin.
I que per això sigui amada Catalunya.

R. RUCABADO

INFORMACIONS DE "LA REVISTA"

ENQUESTA UNIVERSITARIA

J. AGELL I AGELL

El defecte més greu de la Universitat espanyola és que, mentres d'ací i d'allà surten veus reclamant solucions o proposant-les, continua essent la mateixa institució anacrònica, continuen els mateixos procediments rutinaris i mancats de tota eficàcia.

Així, més que projectar solucions, ens fóra més fàcil anar a una solució; més que planejar iniciatives, anar decididament a una obra pràctica. Del contrari ens exposem a la constant repetició del fet que record d'un meu professor de Química, qui en un discurs inaugural es dolia de la manera com a Espanya s'ensenyava aquesta ciència, i, contrastant, la maravellosa organització d'aquests estudis a Alemanya; dels grans resultats que en l'ordre pràctic assolía; però aquest mateix professor universitari al dia següent i en tota la resta del curs acomplia la missió que li era assignada, passant a la càtedra el menys temps possible, recitant llistes de reactius i dels precipitats que donaven, ço és, no fent ni el més petit esforç, ans situant-se en la major oposició a ço que ell tant admirava d'Alemanya, a ço que oferia com a exemple a les Universitats d'Espanya.

El més greu encara és que d'aquesta rutina, els nostres primers centres docents n'han feta tradició i hom considera un cas d'anormalitat el del professor que intenta fugir d'aquests motlles i iniciar novells pro-

cediments. Això em duu a recordar el que m'esdevingué en haver-me encarregat d'una càtedra de Química de la Facultat de Farmàcia. Vaig curar que els alumnes, en lloc de torturar-se aprenent de memòria fórmules que oblidarien a l'endemà d'exàmens, vegessin i obtinguessin ells mateixos el resultat, que d'altra manera els hauria estat imposat com un dogmatisme científic, i, així, amb els elements indispensables, vàrem convertir la càtedra en laboratori, de la conferència diària passàrem a la taula de treball i els alumnes pogueren eixir molt més capacitats i amb un estalvi considerable d'esforç inútil. Mes això fou considerat en el claustre com a gran gosadia, i el pecat d'escàndol que cometia es cregué tan fort que vaig ésser cridat pel rectorat, menaçant-se'm inclús amb la instrucció d'expedient.

Crec que en la nostra Universitat, i esguardant l'ordre d'activitat científica en què em situa la meva professió i que és objecte del meu principal interès, el primer que cal remeiar és que es vagin repetint casos com els esmentats, i això, al meu entendre, no es pot fer presentant solucions en abstracte, sinó resolent-se en cada cas, la qual cosa suposa la plena capacitat del professor. Hem de curar que a l'entusiasme d'aquesta hora d'avui per l'ensenyament de la Química a Alemanya no succeeixi en la mateixa hora de demà la recitació de fórmules i que no calgui instruir expedient al professor que vulgui ensenyar pràcticament la Química.

QÜESTIONS DE LLENGUATGE

«OI MÉS»

Per indicar que un hom fa una addició a allò de què parla, és corrent en el llenguatge vulgar emprar una o altra de les dues expressions «ademés» i «altre sí». La segona és de bona soca i la trobem en els monuments literaris de l'antigor, mes la primera ens sembla ésser una grollera fonetització de la forma castellana «además».

«La Veu de Catalunya», que d'alguns temps ençà es preocupa lloablement de la purificació del seu llenguatge, donà indicis de repugnar aquesta manera de dir acastellanada i pretengué catalanitzar-la una mica més, suprimint-ne la *a* inicial i venint a parlar a la forma «de més»; la qual, així estrafeta i tot, no ens sona prou bé, ni ens sembla que faci el seu pes.

Jo he sentit en boca d'alguns pagesos de Montnegre (lloc situat entre l'Empordà i la Selva, dins el terme municipal de Quart) una expressió quasi equivalent a la castellana «además» i que m'inclino a creure que és en aquest punt la seva solució catalanesca. En tal sentit diuen aquells ingenus montnegrins «oi més».

Heu-vos aquí algunes frases per via de exemple:

—M'ha dit que m'estés d'anar-hi; oi més, m'ha dit que, si hi tornava, em recordaria d'ell.

—M'ha comprat tots els pollancre del mas. Oi més, li he venut quatre àlbers i un server.

—Li han robat tots els diners i, oi més, li han pegat una llisada, que l'ha deixat sense pell.

Abans i després de l'expressió del nostre cas, els pagesos fan una petita suspensió, que he marcat amb comes en els exemples anteriors.

He de confessar que durant molts d'anys, tot escoltant-la, no entenia bé aquesta manera de dir: creia que els pagesos deien «o, i més», amb to de o interjectiva, i que això

era una locució circumscribida a uns quants solitaris, mancats de recursos lingüístics, tota vegada que aquella gent viu en mig de bosquíries i tractant més amb bèsties que amb persones. Fins ara, pocs dies ha, no he obert els ulls; i se m'han obert tot llegint una obra antiga de la meva devoció, la de «Curial i Guelfa». En el llibre segon, 29, vaig trobar-hi el següent paràgraf:

«...S'altre quels havets proferta tenda e bona companyia, e ara assolirlos on estan en son aleniament, vosaltres conexets que no seria ben fet; hoc mas, ell ha sabuts nostres noms e no ha volgut dir el seu.»

Hoc mas!... Heu-vos aquí l'equivalent arctic del modernitzat «oi més» dels pagesos montnegrins: aquestes són sens dubte les paraules que pronuncien i que jo no havia ben entès. Doncs bé, sospito que ells tenen raó; que en bon llenguatge literari, per indicar additament, no hauríem de dir «ademés» ni «demés», sinó «oi més».

Cal advertir que les formes genuïnes d'una llengua quasi mai no s'adapten en absolut a la mentalitat de les més aproximadament equivalents d'altres llengües; i això reparam també entre l'«oi més» català i l'«además» castellà, cosa que, lluny d'espantar-nos, ens corrobora que estem dins el bon camí. Així s'avé que la forma «oi més», que pot traduir la castellana «además» en tots els casos, no té cap aplicació per traduir la forma «además de». Aleshores el català es val de les expressions «després de», «per damunt de», «encara després de» i, en llenguatge elevat, «ultra».

Posarem alguns exemples en castellà i català.

—Además de las longanizas me regaló un jamón.

—Per damunt de les llongonisses em va regalar un pernil.

—Además de lo dicho, conviene advertir.

—Encara, després d'això, convé advertir.

—Les dió el piso franco, y, además, el mobiliario; i, además del mobiliario i el piso, una renta.

—Els va donar el pis franc, i, oi més, el moblatge; i, per damunt del moblatge i el pis, una renda.

—Es sabio además de santo, y, además, noble de linaje.

—Es savi després de sant, i, oi més, noble de llinatge.

—Además del amor le dió la vida.

—Ultra l'amor li va donar la vida.

Té encara el català una altra expressió d'addició molt castissa i corrent, que només podem usar quan allò que adduim representa un excés indegut o inesperat sobre la suficiència del primer terme de la suma: ens referim a la locució «de més a més».

Allà on en castellà diuen:

—Trabaja para el reino de los cielos, y lo demás se te dará por añadidura.

Nosaltres direm:

—Treballa pel regne del cel, i les altres coses se't donarán de més a més.

Allà on el castellà diu:

—Me dió el peso correspondiente de pan, y, además, un panecillo.

El català podrà dir:

—Me donà el pes corresponent de pa, i, de més a més, un llonguet.

¿No és veritat que amb aquests recursos, en punt a l'expressió d'additament, estem complidament servits sens manlleu a forasteria? Jo crec que sí. I encara segurament me n'hauré passats per alt. Però l'objecte d'aquest article no és altre que aportar al nostre llenguatge literari aquell «oi més» dels pobres montnegrins, que a nosaltres ens sap d'allò més bo i que entenem que és un complement gairebé necessari a les nostres locucions d'additament.

J. RUYRA

LLETRES

P. FABRA: GRAMÁTICA CATALANA (Barcelona 1918).

Heu's aquí un llibre que assenyala un bell moment en el procés ascensional del nostre idioma; un llibre fruit de la investigació i de l'estudi, de l'observació contínua durant llargs anys, pensat i compost amb amples mires als grans problemes gramaticals de les altres llengües novollatines, sense oblidar cap de les particularitats vulgars o dialectals de la pròpia. I aquest és un dels mèrits que més honor científica reporten a l'autor, vident de la solució que hi palpita per a les prescripcions ajustades a una expandiment veritat del tipus literari que així, insensiblement, s'entronca amb el dels nostres antics clàssics. Els detractors del *català que ara s'escriu* (no parlem determinats modismes que certs escriptors es creuen amb autoritat d'inventar o tòrcer del curs ordinari en la seva trajectòria semàntica) podran, fullejant la Gramàtica d'En Fabra, convèncer's que no hi han innovacions estrambòtiques ni en la ortografia ni en la morfologia ni en la sintaxis; que tot ço que podria semblar-los ho, té carta de vida en la consciència lingüística del poble. En aquest sentit, cal constatar encara

un bon acert de l'autor en haver donat en molts punts, com a coses ja definitives, una multitud de fets que en la seva *Gramàtica de la Lengua Catalana* figuraven més aviat com una exposició o una constatació massa imparcial. Per aquestes raons creiem que l'obra del nostre eminent gramàtic contribuirà a que acabi la anarquia regnant encara entre els que escriuen el català, més que més tenint al costat, obra del mateix P. Fabra, el *Diccionari Ortogràfic* a consultar en tot ço que es reporti a l'ortografia i també al lèxic.

Es solament de dolre que l'aparició d'aquesta *Gramàtica Catalana* dirigida, al nostre entendre, principalment a la gent que posseeixen una certa preparació (mestres, literats, etc.) no vagi acompanyada d'una altra d'exposició més elemental per posar a les mans dels que van a l'escola. Cal esperar que la Secció d'*Expansió de la Llengua de l'Institut* o *La Protectora de l'Ensenyança Catalana* pendran una iniciativa en aquest sentit.

P. BARNILS

PIANO INFANTIL, per Narcisa Freixas.

Quan un músic escriu una obra per a infants, ho fa sols, generalment, endut per la preocupació didàctica. El músic que ha passat la seva infantesa malaurada sota la férula de «metudus», que molts cops no tenen res que veure amb el mètode, ha mastegat tal quantitat de semifuses, ha transfós al seu astre, si és que el té, tal fàrrag de lleis de harmonia, que en voler ensenyar ço que ell sap no pensa sinó a transmetre als probables alumnes per mà venjativa totes les engúnies passades per apendre-ho.

Així, calcades les obres didàctiques les unes de les altres, sovint deixen de recollir en llurs planes el perfum que de la creació original de l'autor,—que havem de suposar també compositor,—roman en l'esperit i el pasta i el suavitzo i l'amara. Eixareïda i enutjosa conxorxa de notes i puntuacions, nou enfarfeg de solfes i de claus, és amb poques excepcions cada llibre publicat per a ensenyar la tècnica del futur cantaire, pianista o diletant el qual és forçat d'un treball sense joia en una disciplina on el jugar és vida i substància. Així en l'antic aforisme de la lletra que entra amb sang, la sang pot ésser avui substituïda pel fàstig tot i suposant extingida la raça dels mestres que ensenyaven, per exemple, de tocar el violoncel a cops d'arc que s'alfargaven fins als dits dels deixebles.

Heus aquí que aquest enuig no es podrà mai emparar dels tendres infantons que assaïgin la seva destresa primària en el mecanisme del piano,—instrument que bé caldrà no confondre amb cap de les innumbrables marques de pianola que obren portell a la fama i renom dels

concertistes a tant per minut, — en aquest llibret de Dona Narcisa Freixas, el qual podem anomenar llibret sols pel nombre reduït de pàgines, però no mai per la quantitat d'essència musical que les tals pàgines duen, per la frescor i espontaneïtat d'aquelles vuit composicions, on cinc notes fan una melodia, i una melodia fa un petit poema i un petit poema és una lliçó de mecànica i una lliçó de mecànica no és una nosa pel tendre esperit. I una cosa que és melodia i és poema i és mecànica i no és nosa, ja es veu que té d'ésser cosa delectable tal com fruita exquisida de la taula dels déus. Tan exquisida com els infantons polícroms dibuixants d'En Torné Esquius amb aquella gràcia seva tan fina i tan catalana, i com els textos literaris d'En Sitjà que no sabem si són pretext escaient per a la música o derivació del fruit el poeta aquells petits poemes musicals, avalats no menys que per En Pedrell en un autògraf que presideix la xamosa garba. Tan delectable com el pròleg on En Tiago Rusiñol diu amb aquell accent de mossegada bondadosa tot allò que nosaltres hauríem volgut dir d'aquells «metudus» de solfes i de paciència de forçat resignat; però com que no ho sabríem dir tan bé ni d'una hora lluny, trametem el lector al dit pròleg, encara que no sigui sinó com a excusa perquè agafi el llibre, i enllemnit pels dibuixos d'En Torné Esquius, li vinguin ganes de tornar-se infant per heure tota la sentor de aprenentatge del piano, que deu ésser com assaborir amb ànima simple el bon pa sucat amb melmelada.

EMILI VALLÉS

LLETRES A UNA AMIGA ESTRANGERA

I

Pròleg.—La «Gramàtica» d'En Fabra.—«Hores d'amor i de tristesa», d'En Gual.—«Si n'era una minyona», d'En Puig i Ferrater.—«Rondalla d'esparvers», d'En J. M.ª de Segarra.—La «Eneida», de Mossèn Ribera.—«L'infantament meravellós de Scharahzada», dotze cançons, d'En Gerhart.—Un Magazine català.

... Puig creieu, amiga dilecta, que no us enutjarà, ans us interessarà i us distraurà de la tensió dolorosa que us causa el perill en la guerra de vides que estimeu, accepto amb goig i una gran part de patriòtic egoisme la

realització del vostre desig; jo triaré dels esdeveniments espirituals qui es produeixin entre nosaltres durant aquest any, els qui em semblin significatius i us en parlaré lliurement i franca en aquestes lletres. Qui més bona que vós per admirar-nos o disculpar-nos? El vostre esperit viu i se mou dins la cultura universal com el peix dins l'aigua; que en vós el saber no mata ans augmenta la gràcia i la feminitat. Un sojorn de salut al Pirineu català, un sojorn de curiositat primerament, de simpatia tot seguit, en nostra Barcelona, us familiaritzaren amb la nostra llengua i amàreu tot seguit en tria de gust massa difícil uns molt

pocs escriptors i poetes nostres contemporanis i us entusiasmareu més tard, prodigiosament, amb poetes i filòsofs nostres dels segles d'or; escriviu el català més bé que molts de nosaltres, en lletres voluntariament massa escasses i massa curtes (us esgarrifa la eventual publicitat actual o futura) i arribàreu *en unes hores tontes*, dieu vos, a pensar en doctorar-vos prenent com a tesi la filosofia d'amor de l'Ausias March; mes per a desolació dels amics, aquella delicadíssima coqueteria, que vós creieu por, consciència de la pròpia escassa valua i és temença inconscient per la salvació d'aquesta gràcia delicada, substància de la vostra vida, renunciàveu a ésser doctora i llençàveu al foc la tesi.

Vós trobareu en aquestes lletres qualche distracció; qui les escriu n'haurà guanys més rics sens dubte; no podeu pensar-vos les mil engúnies i vacil·lacions qui prenen l'escriptor en referir-se i adreçar-se a una gent com la nostra qui bull d'inicis i començaments i per tant, si d'aspiracions generoses, també en gran part d'incomprensions i ambicions i malícies. El goig és gran de treure el cap enfora d'aquesta atmòsfera neguitejant i simpàtica tant mateix, per a respirar en la serenor que crea al seu entorn un esperit com el vostre. Totseguit se troben punts d'obir més serens i comprensius, i no perden d'ull l'importància que els esdeveniments tenen per a nosaltres, s'aprèn de veure'n allò qui és relatiu i momentani vora les realitzacions seculares d'altres països; vora les valors més altes qui en esperits com el vostre amb tanta de gràcia viuen, nosaltres devem ensems moderar els nostres orgulls i augmentar les nostres ambicions. Per aquestes i altres raons vós permeteu que les meves lletres sien publicades. En les mateixes pàgines on s'imprimiran, altres esperits hi expressaran més d'un cop opinions sobre els fets mateixos que jo comenti. Les nostres opinions coincidirán i en seré orgullós; s'oposaran i en seré content: tal volta sol·licitarem a conciliar-nos una veritat més alta.

Quina economia d'esforç i de fatiga si hagússeu comptat amb el «Diccionari Ortogràfic» amb la «Gramàtica» d'En Fabra, quan coratjosament apreníeu la nostra llengua! Amb menyspreu de les rapatànies i antipatriòtiques rebelions qui entre nosaltres se produïen, acceptàveu més tard les *Normes* de l'Institut. I amb tot, en vostre criteri qui us fa tremolar cada cop qui es parla de canviar l'ortografia francesa, hauríeu desitjat per a nosaltres una ortografia més *clàssica*. Vós sabeu admirar però la seriosa construcció del nostre sistema definitiu i àdhuc trobeu als ulls bonica la nova ortografia amb els seus nombrosos accents i els guionets i els puntets de les *l'l* i l'absència d'*h* i d'*y*, coses qui donen a la nostra llengua

una apariència d'ardidesa juvenívola i no mancada de gràcia vora les llengües germanes.

Si l'ortografia calia que fos estricta en ses regles per a realitzar una exterior unificació utilíssima, emperò qui no ateny la vida mateixa del llenguatge, la Gramàtica devia ésser altra cosa; i així ha sigut. Molts per ingenuïtat obedienta o per malícia criticaire la esperaven despòticament decretadora, plena d'imperial pedanteria. Com aquella de Vaugelas de qui Molière, parodiant Racine, deïa:

La Grammaire qui sait régenter jusqu'aux rois
Et les fait la main haute obéir a ses lois.

Els qui coneixíem En Fabra i la seva excellent gramàtica castellano-catalana, ja sabíem de què aniria. La d'En Fabra no és una gramàtica *feta* sinó una gramàtica qui es fa, en *devenir*. Les seves regles són cenyidores del llenguatge però no estrictes; generoses, elàstiques. En Fabra sovint no decreta, aconsella, observa, interroga, prefereix, espera la decisió que pendran escriptors i poetes. En Fabra, home cultíssim, filòleg a la moderna, sap que allò que la gramàtica lliga ho deslligaran quan sigui necessari la vida, la intuició, el pensament, mes sap també com és necessari que la gramàtica lligui tant mateix, sigui discretament conservadora i *tutora* del llenguatge. Quan la gramàtica és *feta* definitivament, la llengua és allò que en diem morta i que vol dir en moltes ocasions immortal; per assolir la immortalitat li ha calgut morir de la vida canviant i renovadora. Mes ai de la llengua qui fes impossible una gramàtica, qui es fragmentés en l'anarquia expressiva dels esperits; aquella sí que fora morta verament.

Dispostos a obeir, (vós per comoditat principalment, i jo, ans de tot per patriotisme) temíem veure'ns prohibida per la nova gramàtica manta personal preferència. Servim-nos amb goig de les llibertats que se'ns concedeixen:

Per raons de claretat no us repugnava l'admissió d'un article neutre; n'accepteu la prohibició emperò manifesteu certa aversió envers el demostratiu arcaic *ço* qui ara vol en certs casos substituir-lo. Vós trobeu el *ço* i l'indeterminat *hom* excessivament mijevals i repugnants a l'esperit de la llengua moderna. Els predieu la malestrugança del *llur* qui, no mancant d'elegància, ha estat relegat (i usat sempre on no li pertoca), a la poesia floresca i a les revistes de societats político-recreatives. No predieu tan depressa. Mant poeta nostre comença d'usar el demostratiu *ço* amb agilitat i gràcia. A més, si tant us desagrada, tenim mil mitjans d'evitar-lo. Ja us faré una llista de possibles substitucions que jo he trobat.

Si en trobeu alguna que no hi sigui, comuniqueu-me-la.

Sé que també us repugnaven certes formes verbals en *itza*. Mes aquí cal resignar-se i obeir...

En canvi aquella antiga dèria nostra en l'ús dels pronoms relatius *qui*, *que*, pot ara satisfer-se sense remordiment: vós i jo, per raons de claretat i àdhuc d'elegància, escriurem sempre *qui* referint-nos al subjecte, *que* referint-nos al complement directe. També podrem quan ens plagui, per raons d'harmonia i de tradició, concordar el participi amb el complement femení (l'*han trobada* i no l'*han trobat*, etc.). En quant a la *n* enfònica aplicada qualche volta a la preposició *a*, encara que sembla prohibida, quan volguem evitar davant de mots qui comencen en vocal, hiatus desagradosos, ens la permetrem, d'amagat En Fabra; que ell si se n'adona no s'enfadarà. I encara tan sovint com poguem, ja que això se'ns permet, suprimirem la *o* antipàtica en certes primeres persones presents dels verbs; supressió que trobem tan elegant en boques mallorquines i us podrà evitar el disgust irreductible que us procuren les formes en *eixò*. La supressió de la *o* aquí ens obligarà a mant delitós arcaisme.

Certament és un goig anar caçant en aquesta bella gramàtica permissives i prohibicions.

I ara perquè hem sigut bons minyons usant amb discreció d'obediència i llibertat... anem al teatre. Com qui torna del cel a la terra, he descendit de les regions del teatre ideal, com deuria ésser, a les del teatre concret tal com és, i, en molts punts, com no deuria ésser. Cert, fóra destructorament inútil aplicar an aqueix massa rigurosament les mesures ideals qui són aspiració i guia; no renunciant al desig, he procurat, doncs, comprendre. I he tingut el goig de comprendre algunes coses agradables, vora d'altres desagradables.

D'aquest gloriós, *únic*, insubstituït, ennoblidor de la nostra escena, l'Adrià Gual, he presenciada una tragèdia. «Hores d'amor i de tristesa» ofereix de la bona tragèdia qualques bones qualitats qui li donen gran importància en la renovació del teatre nostre; les unitats àgilment observades, la sobrietat d'acció i de personatges, el relleu vigorós de les situacions: aquí la mestria que assoleix En Gual, és indiscutible. El drama però, més que de passions i de caràcters és de consciències; caràcters i passions serveixen a l'autor de pretexte per a oferir un conflicte *interior*; aqueix conflicte el presenta En Gual amb una *hàbil veritat* molt remarcable. Exemple: l'escena final del segon acte repeteix coratjosament, *llealment*, la situació d'una obra de Shaw que En Gual mateix fa uns anys presentava en escena: el marit qui posa la muller en el cas de decidir entre l'amant i ell. En el drama de Shaw, la situació potser *en realitat* més justificada, és artísticament falsa, amb aquell no sé què d'ultrat, de *clownesc* propi d'esperits anglesos: el nostre públic la rebutjà amb riallades. La situació en el drama d'En Gual pot-

ser més insòlita (aquí el marit i l'*altre* són germans) és oferta amb tan àgil habilitat que el públic l'accepta commogut. Heusaquí encara un triomf.

En canvi, quan llegiu aquesta obra, potser no n'estimareu del tot el llenguatge. Artificiosament exaltat sovint, declamatori; mes sovint indecís, ple de punts suspensius i al·lusions a l'*inefable*, a l'*infinit*, a l'*ideal*. Semblen aquells personatges no poder dir sinó escassos mots amb veritat, amb precisió, amb aquella simplicitat terrible de la frase justa. Parlen encara *en modernista*. Ibsen amb el seu sotsentès simbòlic, Maeterlinck amb el seu sotsentès de misteri, i fins Wagner amb el seu sotsentès pessimístic sota la infló i el paroxisme sensual, han deixat ressons en aquell estil. En un mot aquella vaga, indecisa creència en el que jo en deia *misteri de l'ombra*. Vos trobàveu un jorn paradòxica la antiga intuïció meua per virtut de la qual el mot misteri no'm duia com a molts, suggestions d'obscuritat, de fosca, sinó de llum. Després la intuïció meua es precisava, es penetrava de pensament. En el misteri de la fosca no hi ha res tal volta, sinó allò que nosaltres hi posem: l'*Inefable*, l'*Infinit*, l'*Incognoscible*, qui foren presos seriosament per molts artistes com per En Gual mateix, mes qui serviren a molts, poetes, dramaturgs, filòsofs, i àdhuc homes de ciència, de excusa i pretexte per a dissimular l'ignorància, o la feblesa mental, o la peresa, o la incapacitat d'expressar bé, o l'abúlia moral, o senzillament la neurastènia.

El misteri de la llum no és l'impenetrable, sinó el penetrable, i expressable i actuable. Es com l'enlluernament de primer i l'anar veient clar tot seguit si coratjosament es mira; la possibilitat de la coneixença i l'eficàcia de l'esforç. En el misteri lluminós l'incognoscible, l'infinit, l'ideal, l'inefable, sol·liciten no a una buida suggestió, o contemplació inquieta i emocionada, sinó a trobar el conegut, el definit, la realització, la paraula bella.

Mestre Gual creu sincerament en l'obscur misteri. I no obstant ell ha dut més d'un cop els grecs a la nostra escena. I en manta comèdia seva, joiosa i senyorívola, ha escrit frases d'una claretat, d'una gràcia totes... diem el mot del qual tant s'abusa, totes mediterrànies.

Un llenguatge com aquell requeria, per part dels actors, una dicció tota *intima*, recollida, en sordina gairebé. Però els nostres actors s'impressionen de mala manera, s'encarcaren, no saben de què va, quan se surten del dialecte barceloní més familiar. Els de Novetats ja no cridaven *sempre*, ni es descomponien en gestos i ganyotes com abans; vestien amb certa cura i gesticulaven amb moderació. Però han après, no sé de qui, una dicció cantarel·lanta, *manyagoia*, de l'efecte més deplorable. El mot just el digué una bona senyora que era vora meu: «Ai, ai, tots parlen com si demanessin caritat!» Què lluny som encara de la

música, de la vera música qui dóna a cada mot la seva justa valor d'emoció i d'intenció. I an això afegiu la manera més capriciosa de puntuar la frase, migpartint-la, traslladant-ne els mutilats fragments a la frase següent a son torn mutilada, etc.; diríeu que no saben de llegir. I encara, les inflexions de veu inesperades, les sortides brusques de to, plenes de sorprenents efectes per a l'orella delicada (haguésseu sentit un *az* dit per una actriu en l'últim acte, un ai brusque, esquinçat, sec, com el que produeix una punxada, un mal de caixal!).

Els actors de Romea no cantarellaven; àdhuc se movien l'altra nit amb certa vivor mentre representaven una estúpida comèdia, de barroer llenguatge, que cert públic s'empassava amb delícies; mes passaren al llenguatge més culte i acurat d'una comèdia d'En Puig i Ferrater i ja els teníeu encongits, no sabent-se treure les paraules de la boca, fent *en serio* i treient tot l'encís an aquell seguit d'escenes plenes d'alegre ironia. Es una fatalitat. Dues excepcions obiràvem al través d'aquella serietat qui semblava un mot d'ordre. Una *soubrette* graciosa, viva i natural: segons el programa la senyoreta Fornès. Una noia de casa bona, vestida amb molt gust, passionada i plena d'elegant simplicitat en el dir: la senyoreta Pujò, segons els programes. No sé quina categoria tenen dins la companyia. Jo apunto els noms i voldria ratificar la bona impressió.

En Puig se neteja cada cop més d'influències qui certament sempre foren en ell superficials; per això, sota de la renovació *exterior*, resta ell mateix, amb aquella manera simpàtica, eternament adolescent, de comprendre la amorosa tragèdia. Vós comparàveu el Puig i Ferrater *ideal*, amb l'estudiant sanament romàntic de l'estampa alemanya primera meitat del segle XIX, qui va per un camí donant al vent de primavera una cançó d'amor mentre ceneix la cintura d'una minyona sentimental, d'una tendra *Gretchen*, gairebé sempre víctima resignada. I així ens apar encara a través la joganeria d'aquesta agradosa comedieta «Si n'era una minyona». I està molt bé que sigui així; no hi ha sentiments, no hi ha actituds davant la vida qui siguin inactuals si són expressats amb aquella perfecció que és la veritat artística: la naturalitat, no el *naturalisme* de l'art vera. Emperò cal dir-ho, el defecte, ací i allà, de les obres d'En Puig, no és en la naturalitat sinó, (sembla estrany en parlar d'ell), en la *retòrica*. Sovint substitueix a la frase, justa i vera, qui per tant seria irremeiablement nova sisquera per l'*accent*, el lloc comú, la frase qui ve de la literatura, sense passar novament per la *vida* de la intuició poètica. Així remarcàveu vós un dia com més d'un cop els personatges d'En Puig fins quan són més entremaliats, parlen d'amor amb un llenguatge convencional i un xic infantívol com les lletres amoroses

dels nois de l'Institut. L'esforç però envers una renovació d'expressió i d'ideologia és tan vigorós en el nostre amic, tan ple d'energica voluntat, que commou i ompla d'admiració i esperançament.

Jo qui tant esper dels poetes en el teatre, he tingut la dissort de no poder assistir a cap representació de «Rondalla d'esparvers». Vós recordeu la crida que jo feia als millors poetes nostres per a que donguessin al teatre nostre l'*empenta* salvadora. Entre els qui jo anomenava, un dels qui em semblaren més aptes per a la lluita era En Josep M.ª de Segarra. Ell és un magnífic penetrador del *luminós misteri*; ell sap ésser original sense renunciar a una claretat perfecte; té a més una intuició vigorosa de la tragèdia humana qui li permet donar vida forta i veritable a les seves figures, i expressar amb emoció simple i vera passions i sentiments. Quan escric tot això penso en «el bon caçador» i sento cantar dins meu uns versos clars que vaig llegir no fa gaire, la claretat, la emoció, la *humanitat* dels quals, me varen sobtar en una poesia que cal llegir tota. A l'*Almanac* de LA REVISTA la trobareu. Mireu el nostre obrer,

*I l'home humil que a l'aire ensenya
un front valent i un ull esclau,
i va amb la gorra i l'espadenya,
i el farcellet i el vestit blau.*

Sembla un boix de l'Obiols, germà, en claretat emocionada, d'En Segarra.

Si ell publica «Rondalla d'Esparvers» us la enviaré i en parlarem.

Us envio el primer volum de la traducció de l'*Eneida*, per Mossèn Riber. Me fa pena que en judiqueu la presentació detestable, l'ornamentació pueril i pretenciosa, amb aquells ninots ridícols. I pensar que així potser se'ns donarà una traducció del nostre Sòfocles, o la Crònica del nostre Montaner.

El sol nom de Virgili evoca per a vós i per a mi cordials records. Era delitós sentir Lidia, l'estudiantessa florentina que coneguèrem a Stresa, llegir-nos vora el Llac, *L'Eneida*, donant al vers llatí la gràcia fina i vigorosa d'aquella pronunciació que tenen les filles de Florència. Per moments oblidàvem que l'emoció de Virgili com la de tants llatins era una emoció purament retòrica i gairebé... oficial. Prou ens ho feia recordar, passat l'encís de la lectura, pensar en el veraç Homer. I la dolça impressió empal·lidia quan Lidia ens llegia el Dant. El Dant no era retòric com Virgili: el Dant *havia vist* l'Infern, el Purgatori, el Paradís, i per ço digué mots eternals de terrible dolor i de puríssima joia divinal. També, semblava estrany, *perdia* Virgili vora l'Ariost: l'Ariost no era un retòric? Tota la retòrica del Renaixement no es pot trobar en el seu poema? Sí, mes l'Ariost té un *entusiasme joganer* que

el salva. No creu en la retòrica i en les aventures i les aprofita; la seva joia creadora, dóna accent de beutat al lloc comú i crea *sincerament*, tot i no creient-hi, magnífiques aventures.

Amem però Virgili i respectem-lo de l'amor i el respecte que li posaren tantes generacions intel·ligents. En segles de violència la seva retòrica posà en moltes ànimes dures una aspiració d'elegància i gentilesa. I encara nosaltres podríem apendre-hi tant! Per exemple en l'art difícil i encara tan descuidat de l'eufonia, en el parlar i en l'escriure.

La traducció de Mossèn Riber és amarada d'emoció i d'unció admirativa envers el seu poeta; això li dóna per manera subtil un accent curiós de *sinceritat* que no es troba en l'original. Caldria que sentísseu llegir aquests versos a Mossèn Riber, amb aquella veu seva tremolosa, i diríem, humilment enamorada de Virgili. Cál que nosaltres els llegim en veu alta per apreciar-ne la catalana música vigorosa i harmoniosa qui substitueix la melodia llatina. Tots els poetes de l'Il·la són músics excel·lents, des del fort Mossèn Costa i Llobera i l'elegantíssim D. Joan Alcover a Mossèn Riber i an el meu estimat Miquel Ferrà. En la traducció de Mossèn Riber però aquesta harmonia fa deplorar més ací i allà qualques al·literacions i cacofonies. La llengua del nostre excel·lent traductor és rica i sap triar felicitment en la riquesa antiga la paraula bella. La traducció és literalíssima i és evident l'esforç de Mossèn Riber en seguir pas a pas l'original i cercar l'equivalència àdhuc numeral de mots. Això el lliga sovint a dir les coses com ell, tal volta, excel·lent poeta no les diria, i això fa també que els versos sencers, independents dels anteriors i posteriors, siguin escassíssims en aqueixa traducció, àdhuc quan tradueixen aquells qui en Virgili tenen més autonomia. (Gairebé sentiú desitjos de revindicar per a obres així la traducció en prosa, en prosa bella, ben entès). El llegidor *corrent* sentirà fatiga de seguir vers a vers el serpenteig, àgil tan mateix, de la frase riberana? Al menys vós qui sabeu llatí us en fareu un goig: el goig de comprendre la dificultat tan bellament vençuda.

I perquè res no manqui en aquesta primera lletra, excepcionalment us parlaré de música. Heusaquí la partitura de les dotze cançons extretes per Gerhart de «L'Infantament meravellós de Scharahzada». Heusaquí en aquest nou músic nostre realitzat el miracle d'aquelles

genials joventuts qui de sobte assimilen tot el que els seus predecessors han atresorat lentament i fent-se un començament d'allò qui en els altres era una fi penosament assolida, ne prenen depart per a més amples volades. Pocs músics nostres ofereixen als seus anys la mestria del joveníssim músic.

Ja té un significat inestimable el fet de triar per a musicar-les enlloc de beneïtones poesies de calendari o de folk-lore, plenes de papellons i roselles i àimies, una poesia tan depurada com la d'En López Picó (allò de les *Mil nits i una nit* és un bell *pretext* més). No dubto en assegurar-vos que aquestes cançons representen per a la nostra música el que els versos d'En López Picó per a la nostra poesia.

Qui us les podés sentir cantar aquestes cançons, amiga. La Mercé Plantada les canta molt bé: amb rara intel·ligència ne comprèn tot el sentit d'expressió delicada i ardent.

La frase musical d'En Gerhart, es tota lliure i ensems d'una viventa unitat; no tallada per ritmes banalment simètrics; no aplicada, exterior, al vers sinó interior, curvejant com una vena vivificadora per dintre d'ell fent-ne palpitant bellament tots els matissos de gràcia passionada. L'orella la segueix esperant sempre la sorpresa del matis nou; no amb la comoditat d'*acabar-la* mercès la banal simetria de notes, sinó amb l'inquietud delitosa d'*endavinar-la* subtilment, quan ne coneix les paraules; i sempre la realització guanya en beutat allò que esperàveu. Mes per sota aquesta frase lliure i sempre nova, l'intel·ligència del músic hi posa en el piano un ritme rigbrós, qui l'acompanya i la sostè i l'apoià. Influències sobretot dels grans mestres *expressius*, és clar; En Gerhart no és dels qui s'improvitzen; influències dels més moderns també; emperò sense l'abús dels procediments ultrats. A més, vós *sentireu* això, aquesta música tan nova, tan elegant i depurada, és catalana, catalaníssima, infinitament molt més que mantes «cançons de juny o de setembre.»

Volia parlar-vos d'un *Magazine* qui ens ha sortit, molt interessant. Com encara sortirà quan se publiqui la meva pròxima lletra ja us en parlaré aleshores. Jo crec que es tracta d'una fita molt interessant en el nostre periodisme...

J. FARRAN I MAYORAL

ARTS PLASTIQUES

XI.^a EXPOSICIÓ DE «LES ARTS I ELS ARTISTES»

Com sempre, és l'exposició col·lectiva dels millors. Aquest any ve enriquida per la companyia de Pau Gargallo, Rafel Benet, Jaume Guàrdia, Lluís Mercadé, Josep Obiols, Enric C. Ricart, Josep de Togores. Es remarca però alguna absència notable com la de Xavier Nogués. A més, tenint en compte que «Les Arts i els Artistes» no és altra cosa sinó un «Saló de Pintura» en el qual caben les tendències més diverses dins uns límits intel·ligents, la companyia podria ampliar-se amb uns noms més que acabarien de donar a l'entitat l'aire d'ésser l'únic «Saló» de Barcelona. Els expositors d'ara són:

JOSEP ARAGAY

Italià com sempre. Els seus dibuixos, ben executats, donen la mateixa sensació del Renaixement: profunditat, passió, senyoria menestral i una certa selvatgeria arbitrada per la responsabilitat de la força i per l'oripell.

RICARD CANALS

Exposa retrats i paisatges, sobresortint els primers. Goya i Renoir entrelaçant-se. Goya iberitzant Renoir i Renoir matitzant l'expressió intensa de Goya. Plàsticament és d'una cadència fàcil i elegant de flamenquisme montmartrès. (No confondre amb el flamenquisme de Montparnasse tipo Hugué).

DOMENEC CARLES

Fi i descobridor de matisos rics. Cada dia una mica més lluny de Renoir i menys de Cézanne. L'austeritat a què l'obliga aquest desplaçament li estropella l'èxit però li sosté la valor. Es encara el nostre més hàbil impressionista.

JOAN COLOM

El bon pintor de sempre. Però també com sempre dona la sensació de que aixala l'esclat del paisatge. Qui sap potser, si és convenient fer-ho així.

FELIU ELIAS

Es la demostració de que també les innovacions revolucionàries de l'impressionisme, porten a la factura perfecte, com podrien dur a l'Acadèmia. Les seves natures mortes són d'una perfecció abrumadora. Es l'art superant la manufactura.

MANUEL HUMBERT

Es l'home més perillós dels qui exposen. La novetat de la seva pintura no ens treu la sensació dels seus dibuixos. Esmolat, terriblement esmolat. Quan un menys s'ho pensa ja s'ha fet sang. Sensibilitat d'assiàtic afinada a la mola del Londres mariner. Palidesa mig aristocràtica, mig avariòtica. No té precedents d'escola ni de procediment. Poe i Baudelaire són dos simples bevedors d'absenta al seu costat. Isolat i enigmàtic. El seu art fa com els

caragols: si el sobtes una mica, s'amaga dintre una closca hostil. Es el cas d'un esperit moribunde sotmès al magnetisme escrutador dins el misteri de la sensibilitat inèdita. *Es el cas de Mr. Valdemar.*

IU PASCUAL

Païsatgista de visió molt normal. Defuig la realitat arbitrada. Així, en el paisatge nevat, auto-arbitrariació literària de la naturalesa, Iu Pascual es fon.

JOAQUIM SUNYER

Es el cas més fort de la pintura post impressionista a Catalunya. El seu fauvisme primitiu es veu ara que no era més que el camí pur d'un pintor formidable. Exposa solament un retrat de dona. Altrament d'una estructuració cruel i perfecte, té totes les delicadeses de matis, sense que per això darrer li hagi calgut pastixar Renoir. La prova més dura que corona l'èxit d'aquest retrat és l'haver-se sortit bé del blau, pedra de toc dels pintors.

FRANCESC VAYREDA

Exposa un paisatge olotí: fresc i candorós. Recorda el Vayreda de la primera època. Exposa també uns desnús femenins, molt interessants. El bust d'un d'ells és molt bell. El restant és una mica massa estructurat. Tot plegat és bastant unctuós, fugint d'aquella harmonia seca que caracteritza el Vayreda de la segona època.

PAU GARGALLO

Ferros repujats i estatuetes de fang. Intens, grotesc i hostil. Es d'un insospitat i paradoxal impressionisme que porta a l'estructura intensificada. Si jo fos un crític-literat francès, diria que ja es coneix que és *du pays de Goya*.

RAFEL BENET

Cada dia més airejat de Galí. S'ha alleugerit de tons. S'ha desarcuïtat. Exibeix un paisatge, d'un impressionisme molt ampli i d'una llum clara i poc brillant a la vegada. Exibeix també uns caps de dona i un bodegó. Tot plegat dona la sensació que no és clar sinó clarificat.

JAUME GUARDIA

El lirisme de l'ingenuïtat, profetisarem, podria ésser el perill on caigui aquest pintor. La «Nena» que exhibeix en aquesta exposició ja és un símptoma d'això. El dibuix, en canvi, no. A desgrat del truc dels tons d'estampa d'Epinal s'aguanta molt bé.

LLUIS MERCADÉ

Es el més afrancesat de tons. Ho fa bé, però és menys interessant que altres que ho fan menys bé. Es d'un impressionisme tan incondicional!

JOSEP OBIOLS

El temperament més clàssic de l'exposició. Exhibeix molt poca cosa. El gran pecat seu és que és massa adolescent tot el que respira. Es gracios com Denis sense ser impur com Denis. Es sobretot decoratiu.

ENRIC C. RICART

Es millor gravador al boix que no pintor,

perquè dibuixa millor que no pinta. Es una mica massa axerreït. La «Natura Morta» està bé, però no és més que iniciació del que hauria estat si En Ricart l'hagués pintada com l'ha dibuixada. Es també una mica desigual: un paísatge és fortament amanerat i un altre és massa linial.

JOSEP DE TOGORES

Un dels més forts pintors que es preparen per demà. Ara està en el camí de treball. Intensament esquematitzant, més que plasmar una visió la demostra d'una manera gairebé geomètrica. Aquesta tasca de situar la realitat és la que féu fort an En Sunyer i que farà fort an En Togores. El seu art és en una joventut en la que cada pam de creixença és un pas cap a l'harmonia final. Potser diria que ja hi és, al menys algun dels paisatges que exposa sembla indicar-ho. Ara només falta que el seu art s'ompli i es maduri, matitzant els angles d'un esquematisme essencial.

EDUARD M. PUIG

DIETARI ESPIRITUAL

Pasquale Villari, el mestre i degà dels historiadors italians contemporanis, mort suara, ens deixa l'exemple de la llealtat integral.

L'intel·lectualisme no perturbà mai la seva moralitat ni aquesta fou destorb per als seus esplais d'intel·ligència.

Es deia conservador, però ja voldríem que els nostres conservadors tinguessin la seva vivacitat d'esperit. Un llibre d'ell publicat per la casa Hoepli de Milano l'any 1916, *L'Italia e la civiltà*, que darrerament rebíem ens comunicava amb la varietat de les pàgines escollides i ordenades per Giovanni Borracci la sensació de agilitat sempre desvetllada i sempre freturosa de nous horitzons que es desprèn de l'obra múltiple del professor.

Nat l'any 1826, tenia encara, a pesar dels seus anys, una frescor juvenil que voltava de major prestigi el seu magisteri per tal com no defugia ell mateix d'apendre.

Alliçonar-se i alliçonar: Aquesta fou la vitalitat del seu alt patriotisme.

I aquesta fou també la seva eficàcia.

Els cantors de la guerra, mereixen aquest comentari d'un poeta francès: «*Tremper sa plume dans le sang des Autres ne peut jamais fournir qu'une encre sacrilège*».

Si els professors de literatura de l'Universitat espanyola tinguessin l'habitudo d'informar-se, els seria un excel·lent exercici la lectura del darrer volum de la *Història de la literatura*

anglesa, publicat pels professors de Cambridge, en el qual és definitivament vençut el preceptivisme i s'acullen totes les manifestacions literàries de Irlanda, la India, Austràlia, el Sud-Africà, etc...

Es difícil que la mentalitat castellana pugui comprendre aquesta magnífica *posició de govern* dels anglesos.

Els castellaans, volen encara, en nom d'Espanya, prescindir del català, per exemple...

Bergson a l'Académie...

—Sí, però després d'haver passat per el cançoner i per l'adoració de les senyores...

André Mercier, en el tom LXXXII de la *Bibliothèque Universelle* de Lausanne, cita el fet d'un soldat en el carnet del qual s'hi trobà, segons sembla, aquest pensament:

«L'Alemanya està perduda, perquè no ha cercat la manera d'ésser una nació, sinó un mecanisme, i n'ha reeixit. Es esdevinguda un cos rígid, ha mort la seva ànima...»

Reals o imaginades, pensem en el sentit pregon d'aquestes paraules; pensem que els pobles, com els homes, no viuen de pa tan sols; que una nació no és nació si no té un ideal generós, si no té amor per les coses immaterials i pures, si no té escampada arreu una cultura servadora de la llibertat, si no té altes institucions educatives i científiques que vinguin a ésser com la fórmula més clara i més visible de l'ànima nacional.

AQUEST NUMERO HA ESTAT PASSAT PER LA CENSURA MILITAR

ESCOLA D'ART
DIRECCIÓ: IGNASI MALLOL

**PINTORS : ESCULTORS
ARQUITECTES : ENGINYERS
C. CUCURULLA, IV - II**

**JOIERIA, ARGENTERIA
I ESMALTS D'ART**

DE

**RAMON
SUNYER**

Corts Catalanes, 643.-BARCELONA

VELL I NOU

Revista quinzenal d'art

Trimestre: 2 ptes.

Adm. Corts Catalanes, 613

Quaderns d'estudi

Publicació mensual

Any: 4 pessetes

Adm.: Urgell, 187

**GALERIES
LAIETANES**

Corts Catalanes, 613

**ANTIGUITATS : EXPOSICIONS : LLIBRERIA D'ART
CAVES DE VINS : ART MODERN**

PUBLICACIONS DE LA REVISTA

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos - BARCELONA

ESTAN A LA VENDA ELS DARRERS VOLUMS DE MCMXVII

LA RENOVACIO DEL TEATRE

DE J. FARRAN I MAYORAL

QUATRE HISTORIES

D' EUDALD DURAN-REYNALS

Amb el nou any MCMXVIII «La Revista» ha començat a desarotllar el pla d'edicions, descongestionant la seva Biblioteca. Des d'ara els llibres apareixeran en seccions ordenades per objectes. Avui no més podem donar notícia de les següents: LES PUBLICACIONS DE «LA REVISTA» pròpiament dites, que's continuaran amb

CANÇONS D'ABRIL I DE NOVEMBRE

DE JOSEP M. DE SAGARRA

publicaran llibres de poesia catalana, filosofia, estudis d'art, pedagogia, crítica literària, sociologia, etc. La «COLECCIÓ DE LIRICS MUNDIALS» que's deslligarà de la Secció anterior, continuant amb una segona edició de «Venus i Adonis» de Shakespeare, trad. M. Morera i Galícia i amb

GEORGIQUES CRISTIANES

DE FRANCIS JAMMES

Trad. de Maria A. Salvà i Pref. de J. M. de Sagarra, traduirà les millors obres líriques dels poetes estrangers antics i moderns. «LES BELLES EDICIONS DE «LA REVISTA», secció nova que s'iniciarà amb

LA CATALUNYA PINTORESCA

DE XAVIER NOGUÉS

Comentada per Francesc Pujols i amb Pref. de Joan Sacs, publicarà edicions luxoses d'obres modernes amb la col·laboració dels nostres millors artistes. Als actuals subscriptors de les «Publicacions de «La Revista» se'ls servirà únicament la primera secció que's compondrà matemàticament de dotze volums anyals. La quota serà des d'ara única de cinc pessetes trimestrals que's cobraran a la bestreta. Així els subscriptors no sufriran augment quan es tracti de llibres de preu alt.